

KJAK

Skálafjarðatunnilin – kannið aðrar haldgóðar møguleikar

MORTAN
WINTHER
POULSEN

Tá Alfred Olsen, løgtingsmaður, í grein í Sosialinum nr. 11 28. januar sigur: »at nú verður gongd sett á verkætlanina«, haldi eg, at vert er at minna á greinina: »Tí eigur Skálafjarðartunnilin at biða«, ið Frank Hansen,

civilverkfrøðingur, Tórshavn skrivaði í Sosialinum nr. 24 25. februar 2011. Eg mæli øllum politikarum og áhugaðum annars til at finna greinina fram aftur og lesa hana gjølla, tí her ger Frank Hansen við greiðum

ávísingum vart við, hvussu ein nógv biligari og greiðari høvuðsfarleið millum Eysturoynna og Streymoyinna og eisini Norðoyggjar og Vágar kanns kipast. Ein stórur fyrimunur er eisini, at ætlanin kann fremjast stigvíst. Hetta átti at verið kærkomið uppskot at kanna gjølligari og sett í verk, nú peningur trýtur í so stórt mát, at nær um alt verður skorið niður í botn og meir enn tað. Eisini ger hann triggjar sera kritiskar og greiðar viðmerkingar til verandi ætlan við Skálafjarðartunlinum. Eg skal her bert endurtaka tvær tær seinastu:

»At høvuðsleiðin kemur at ganga gjøgnum bygd økir, t. e. Runavík og bygdinar á eystara armi á Skálafjørðinum, um ikki ein vegur verður gjørdur oman fyri Søldarfjørð og Runavík.« »At tað skulu gerast iløgur fyri minst 1 mia kr, har grundarlagið er sera bjartskygdar ferðsluframskrivingar. Ferðsluvøkstur á 50-80%, úr 2500 - 3000 bilum/dag í 2008 til 4500 bilar/dag í 2014 til og frá Havnini til Eysturoynna og Norðuroyggar. Tá er roknað við minst 100% av potentiellu akførunum, sum í dag koyra í Norðsalatunlinum.« Tað, sum her er ávíst, fer

at fáa álvarsligar og sera kostnaðarmiklar avleiðingar fyri bæði økini báðumegin ætlaða tunnilin. Kostnaðurin av hesum avleiðingum átti at verið tengdur at tunnilstkostnaðinum og ikki verið hongdur um hálsin á borgarunum. Fyri at fáa tunnilsprojektið at síggja meira sjálvberandi út ger man eina sera bjartskygda ferðsluframskriving við øktum bilatali upp á 50-80%. Um so verður, hvat ikki kann væntast í hesum peningatrøngu tíðum, kemur hetta at skapa stórar ferðslutrupulleikar báðu megin tunnilin og serliga í økinum av Kallanesi, har

tunnilin væntandi kemur upp, og oman til Havnar. Hetta vegastrekkið er undir sera hørðum ferðslutrýsti. Havnar kommuna hevur áður gjørt vart við, at spurningurin um ferðsluna hesumegin tunnilin skal loysast, áðrenn projektið fer í gongd. Vit, ið bógva her á leiðini, vóna, at hon stendur fast við hetta kravið, tí sum er, er støðan longu nú sera strongd. Vónandi er okkara politiska stýrislag somikið at sær komið, at ikki verður farið undir eina so ovurhonds stóra iløgu uttan at kanna aðrar ávístar haldgóðar møguleikar.

Prísurin fyri nationala stoltleikan

HELGI
ABRAHAMSEN
løgtingsmaður

Eg las nú eitt kvøldið eitt lesarabrev, har ein maður royndi at sláa fast, at tað at pengar mangla í landskassanum hevur einki við niðurskurðin

av blokkstuðlinum at gera. Hann vildi vera við, at hetta við blokkinum var ein undanførsla, sum sambandsfólk brúktu fyri at rættvísgera

almennar sparingar. Eisini havi eg hesa seinastu tíðina sæð nógvast pástandir um, at blokkstuðulin hevur lítlan og ongan týðning fyri føroyska búskapin. Hann er jú bara 5 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni, verður sagt. Og júst hetta at samanbera við bruttotjóðarúrtøkuna er »smart«, um endamálið er at fáa eitt stórt tal at síggja út til at vera lítið. Bruttotjóðarúrtøkan er nevniliga eitt somikið stórt tal, at sjálvt stórtøl tykjast lítill í eini samanbering. Men líkamikið hvussu »smart« hesi fólkini royna at vera, tá tey spæla við tølum, so slepst ikki undan, at 632 mió. krónur eru rættiliga nógvir pengar á vælferðarøkinum.

Eitt risastórt tal
Bruttotjóðarúrtøkan er samlaða virðið á øllum tí, sum allir føroyingar framleiða av bæði vørum og tænastum í eitt heilt ár. Hetta talið hevur einki beinleiðis við landskassan at gera, men sigur nakað um støðuna í landinum sum heild. Virðið á øllum húsum sum verða bygd, á øllum fiskinum sum verður veiddur, á undirvísingini í skúlunum o.s.fr., alt telur við. Og hetta er enn tá eitt bruttotal, tað vil siga, at hús sum verða tikin niður og skip sum verða skrottað verða ikki trekt frá. Tað telur bara uppeftir. Tað sigur seg sjálvt, at afturímóti einum slíkum tali blíva øll onnur tøl lítill.

Nakrar samanberingar
Føroyska bruttotjóðarúrtøk-an liggur um 13.000 mió. krónur um árið, og 5 prosent (ella 1/20) av tí eru rættiliga nógvir pengar. Skatturin sum allir føroyingar rindaðu til landskassan í 2011 var bara 12 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni. Skattalættin, sum fekk fólk at mótmæla við buldrandi blikkum uttanfyri løgtingshúsið fyri einum ári síðani, var bara 1,7 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni. Lækkingin á játtanini til Mentanargrunnin, sum sambært summum fer at gera endan á allari føroyskari mentan, er bara 0,004 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni. Eingin skal siga mær, at 5 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni ikki hava stóran týðning fyri vælferðartænasturnar. Tað skal heldur eingin billa mær inn, at tað ber til at skerja eina so stóra upphædd burtur av figgjarlógini, uttan at tað fær álvarsamar fylgjur fyri fólk í landinum.

Gongdin síðani 1998
Eg ivist í, hvussu rætt tað er at samanbera alt við bruttotjóðarúrtøkuna, tí tað at samanbera tvey tøl, sigur ikki alt um annað talið, men tað sigur líka nógv um talið, sum samanbórið verður við. Men um vit halda okkum til henda rokniháttin, sum verður brúktur til at lýsa blokkstuðulin sum eitt lítið tal, so kunnu fleiri áhugaverdar niðurstøður gerast burturúr tí.

Vit kunnu til dømis samanbera árin 1998 og 2011 (sum er seinasta lidna roknskaparárið). Í 1998 hevði landskassin eitt avlop á 472 mió. krónur og í 2011 hevði hann eitt undirskot á 402 mió. krónur. Úrslitið er altso versnað við næstan 900 milliónum krónum. So kunnu vit spyrja hvør er orsøkin til tað?

Nýtslan er lítið økt
Vit hoyra ofta, at almenna nýtslan er økt ov nógv. Onkur sigur, at útreiðslurnar eru »spolaðar uppeftir«, og eisini hevur onkur sagt at pengarnir eru »futtaðir av«. Men um vit samanbera við bruttotjóðarúrtøkuna, so eru útreiðslurnar umleið líka stórar partur av bruttotjóðarúrtøkuni nú, sum tær vóru í 1998. Vit brúka bara 1,3 prosent meira av landsins framleiðslu til almennar tænastur nú, enn vit gjørdur í 1998. Hinvegin so eru inntøkurnar farnar frá at vera 41,8 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni í 1998 niður í 33,7 prosent í 2011 (ein minking á 8,1 prosent).

So um vit skulu samanbera við bruttotjóðarúrtøkuna, so stendur púra klárt, at orsøkin til at avlopið er vent til undirskot er ikki økt nýtsla, men minka inntøka.

Skatturin er óbroyttur
So kunnu vit spyrja, hvat er tað fyri inntøka, sum er minkað so nógv? Vit hava í nógv ár hoyrt um skattalættar, og hvussu nógv teir hava kostað

landskassanum. Men samanbórið við bruttotjóðarúrtøkuna eru skattainntøkurnar ikki minkaðar í tíðarskeiðinum frá 1998 til 2011. Vanligi landsskatturin var 12 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni í 1998 og hann var eisini 12 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni í 2011.

Tað sum er minkað á inntøkusiðuni er fyrst og fremst blokkstuðulin, sum er farin úr 12 niður í 5 prosent av bruttotjóðarúrtøkuni. Í sama tíðarskeiði er eingin nevneverd nýggj inntøka komin í staðin fyri minkaða blokkstuðulin.

70 prosent orsaka av blokkniðurskurðinum
Um ongar yvirtøkur vórðu gjørdar í 2002 og um blokkstuðulin ikki varð fastfyrstur, so hevði blokkstuðulin verið 625 mió. krónur størri enn hann var í 2011. Tað eru næstan 70 prosent av tí, sum avlopið var minkað síðani 1998, og tað hevði verið nógmikið til at vit als ikki høvdu nakað hall.

So kann onkur siga um fullveldispolitikkinn, at tað snýr seg um »at standa á egnum beinum«, og onkur kann kalla tað »at taka ábyrgd«, men spell er tað, at gomul og veik mugu gjalda fyri henda nationala stoltleikan, sum er beinleiðis orsøkin til, at avlopið vendist til hall.

Innlendismálaráðið

Avloysari fyri reingerðarfólk

Søkt verður eftir avloysara fyri reingerðarfólk í barnsburðarfarloyvi at byrja skjótast gjørligt. Løn og setanarviðurskifti eru sambært sáttmála við Havnar Arbeidsskivinnufelag.

Umsóknir skulu sendast til Innlendismálaráðið, Postboks 159, 110 Tórshavn ella til imr@imr.fo. Freistin at søkja starvið er fríggjadagin 15. februar 2013.